

Včasnohistorické hromadné nálezy

Karol Pieta

2020

Hromadné nálezy

- Hromadné nálezy patria k základným kategóriám archeologických nálezových súborov a vyskytujú sa prakticky vo všetkých obdobiach. Sú to zväčša súbory dobre zachovaných celých predmetov a majú značnú výpovednú hodnotu ako nálezový celok z hľadiska chronológie i príčin ich deponovania a pre poznávanie materiálnej kultúry (celé predmety a funkčné súbory)
- **Definícia**
- Jednotlivé alebo viaceré súčasne uložené predmety či objekty, ktoré nemožno hodnotiť ako sídliskové, hrobové alebo stratené predmety či súbory.

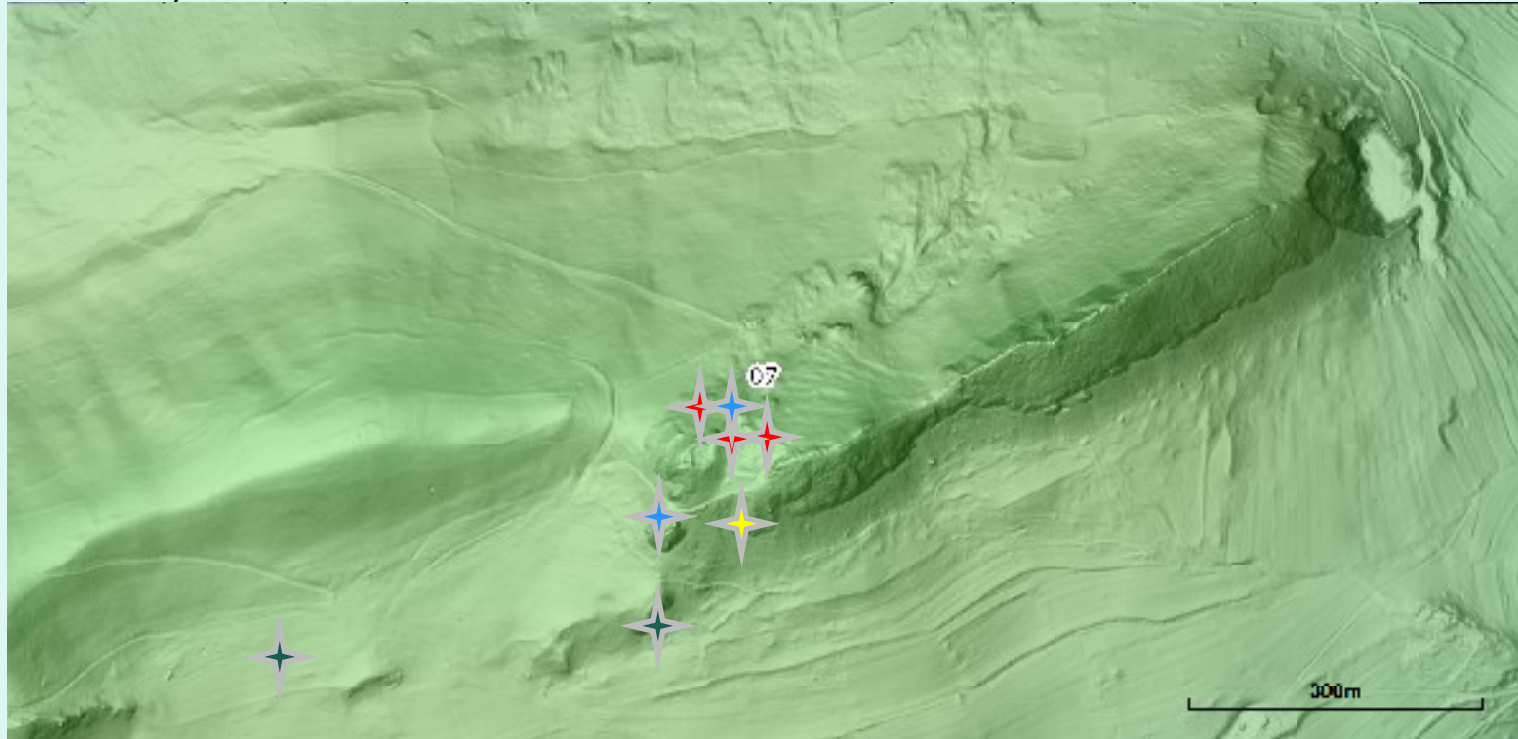
Depoty ako pramene z hľadiska vierohodnosti:

- Odborne vyzdvihnuté alebo overené a zdokumentované depoty
- Následne zdokumentované hromadné nálezy
- Neoverené hromadné nálezy (staršie, nájdené laikmi či hľadačmi)

Umiestnenie a ukladanie hromadných nálezov:

- mimo sídliskový areál,
- v sídliskovom areáli,
- popri komunikačných líniách – najmä v kritických bodoch a úsekoch (brody, močiare, horské prechody)
- na zvláštnych miestach (vrchy, skaly, vody, bažiny, jaskyne, priepasti...)

Existujú v teréne nápadné lokality („posvätné vrchy“, posvätné jazerá, pramene a pod.), kde sa opakovane (bez priamej kontinuity) ukladali depoty (často po tisícročia)

Príklad Dolná Súča: 2 depoty z d. bronzovej, 3 depoty z d. laténskej, 2 depoty zo sťahov. národov, 1 depot Veľká Morava

Vnútoraná skladba hromadných nálezov:

- sklady železných predmetov (zmiešané, sady náradia jedného typu či viacerých druhov)
- šrot, suroviny
- depoty ozdôb,
- poklady mincí a predmetov z drahých kovov
- zbrane a súčasti výstroje
- keramika (nádoby a ich obsah)
- kombinácia kategórií

Kategórie depotov (účel uloženia):

- d. ako pôvodný tezaurus („Hausschatz“, zásoba v dome, v dielni)
- d. uschované v čase núdze („Angstschatz“)
- d. majúce kultový rozmer – votívne depoty, dary/obetiny (deponované vopred v rámci sľubu, alebo dodatočne, z vďaky za vypočutie)

Spôsob uloženia:

- voľne vložené, položené, pohodené
- v nádobách (keramických, kovových) ako obal
- v organických obaloch (látka, koža, skrinka, zväčša nezachovalé)
- plošne rozptýlené depoty (úmyselne – rituálne alebo náhodne, napr. vplyvom erózie, koreňovým systémom stromov a pod.)

Časové členenie depotov

(horizonty častého ukladania depotov)

- **Obdobia a fázy zvýšeného výskytu hromadných nálezov**
- **(k téme včasná doba dejinná - červené):**
- Mladšia a neskorá doba bronzová
- Doba halštatská
- 1. Včasná doba laténska (koniec 5. storočia)
- 2. Koniec strednej doby laténskej (prelom 3. a 2. storočia pred Kr.)
- 3. Neskorá doba laténska (až počiatok doby rímskej, 1. stor. pred – zač. 1. stor. po Kr.)
- 4. Neskorá doba rímska a sťahovanie národov
  - (koniec 4. - začiatok 5. stor.)
- Včasný stredovek (9.-10. storočie)

Hromadné nálezy z doby laténskej – Slovensko (2010)

Ozdoby:

- staršia a stredná doba laténska: **5x**
- neskorá doba laténska: **12x**

Železné predmety:

- staršia a stredná doba laténska: **8x**
- neskorá doba laténska: **31x**

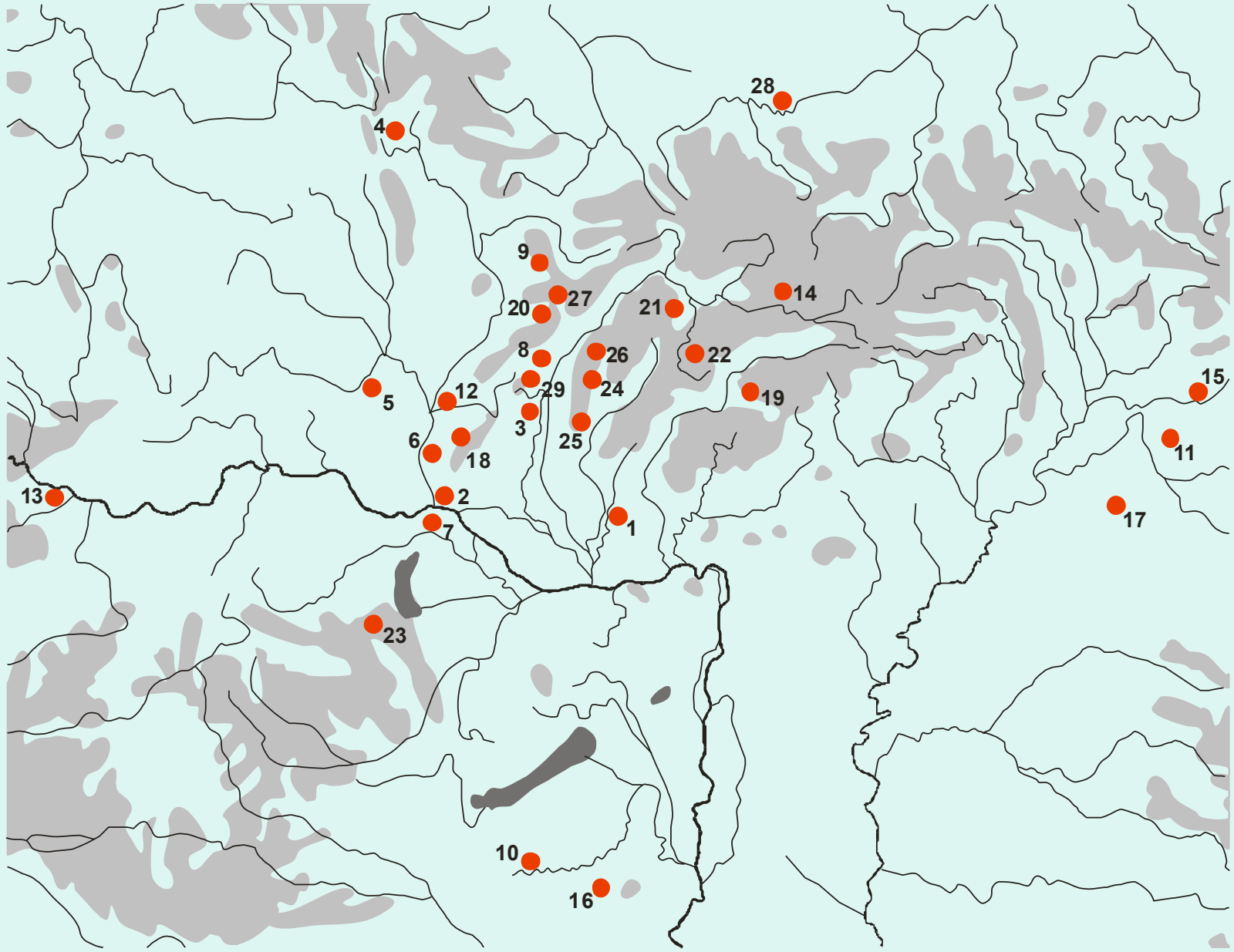
Keltské mince a predmety/zlomky z drahých kovov:

- staršia a stredná doba laténska: **4x**
- neskorá doba laténska: **31x**

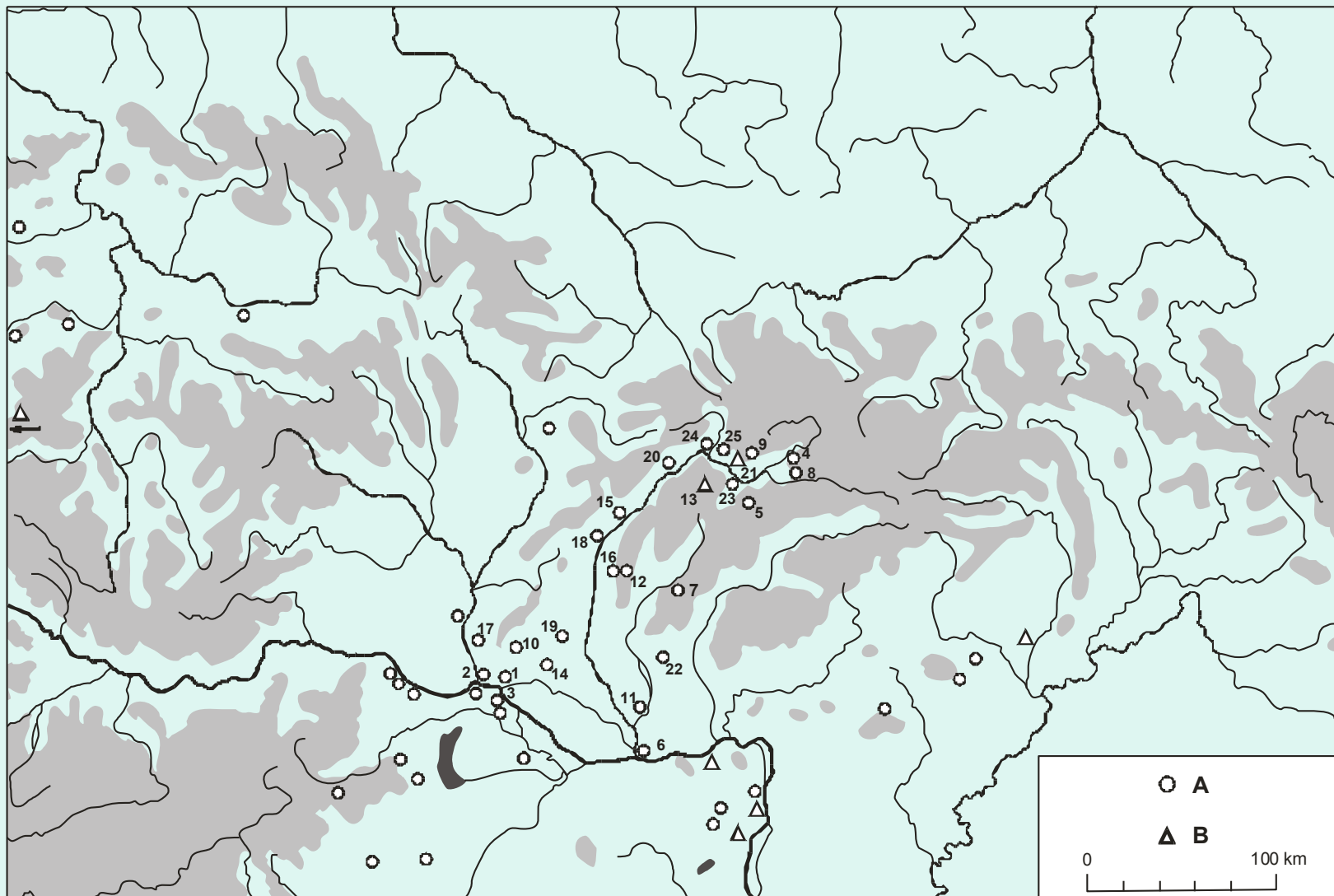
Hromadné nálezy železných predmetov z d. laténskej (2010)

(koncentrácia - Morava, západné a severné Slovensko).

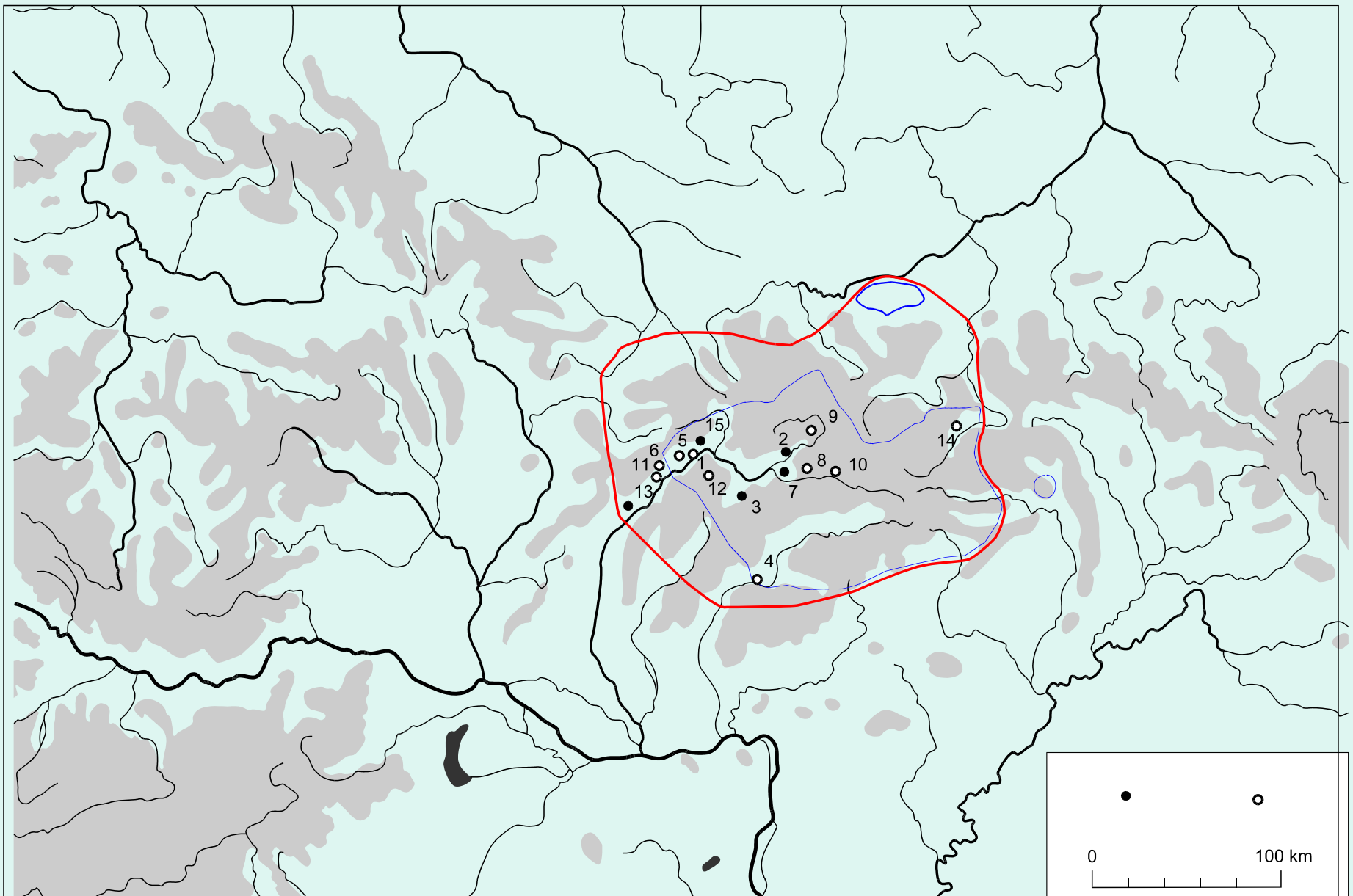

Hromadné nálezy keltských a republikánských mincí

(porovnejte s podobnou koncentraciou depotov železného náradia: menej na Morave, pribudlo
bójske Zadunajsko, vtedy ešte bez neskoršej dunajskej hranice)

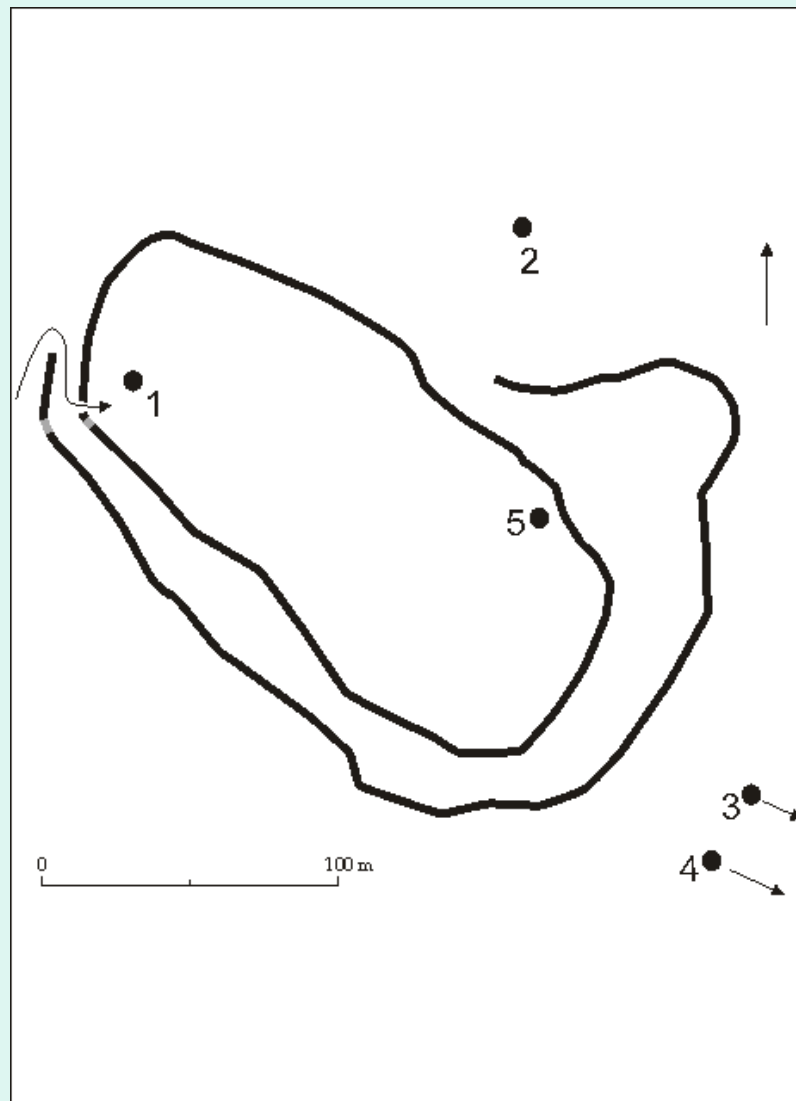

Začiatok 1. stor. po Kr., - násilný zánik hradísk púchovskej kultúry =
doba masového ukladania depotov

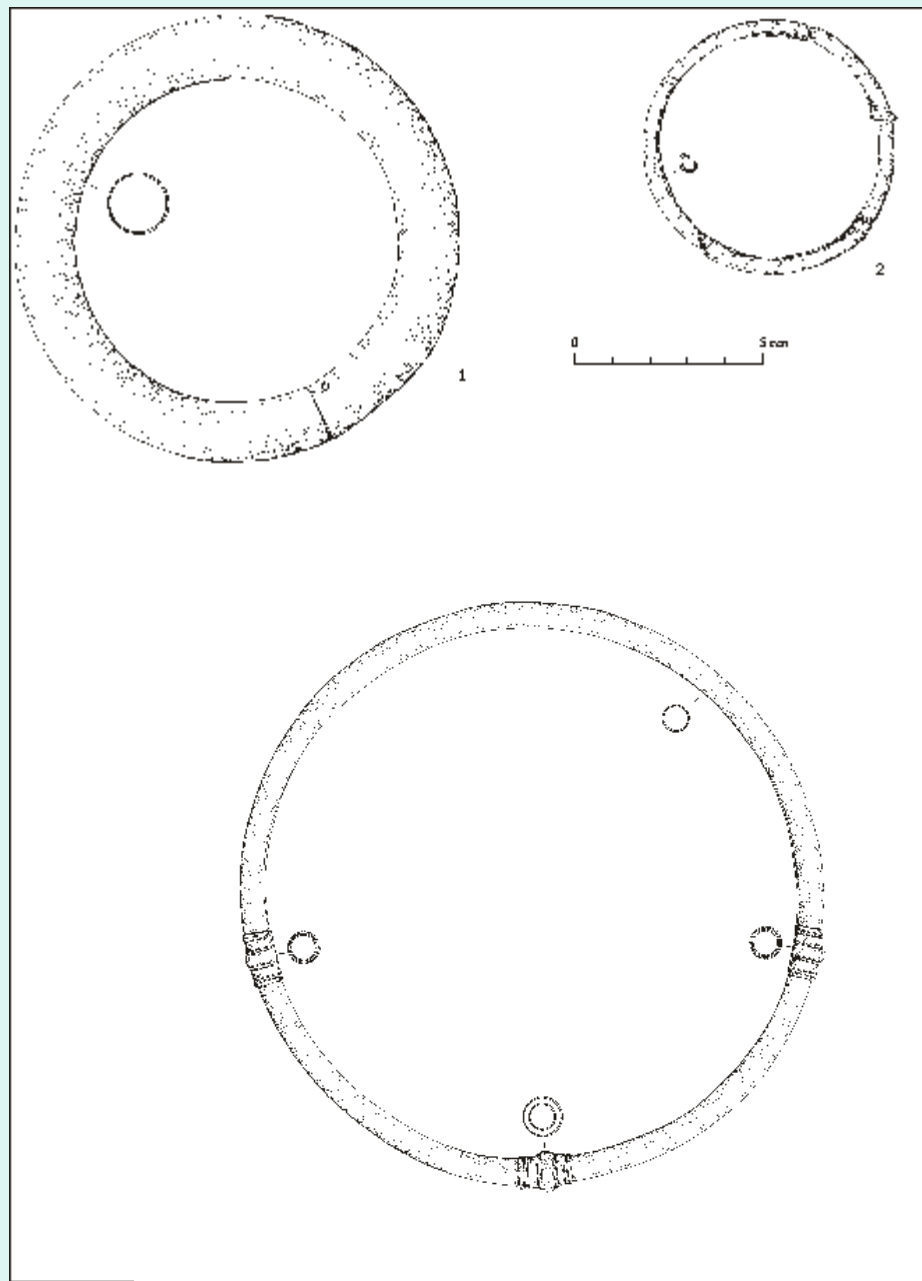
Včasná doba laténska

1-5 – hromadné nálezy

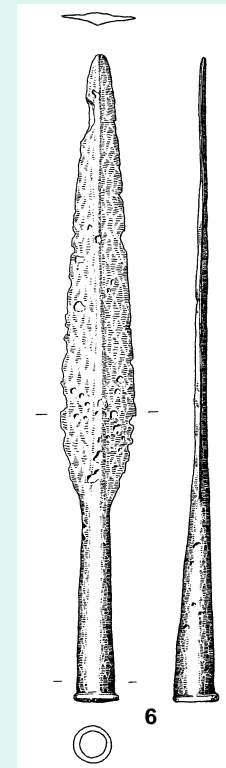
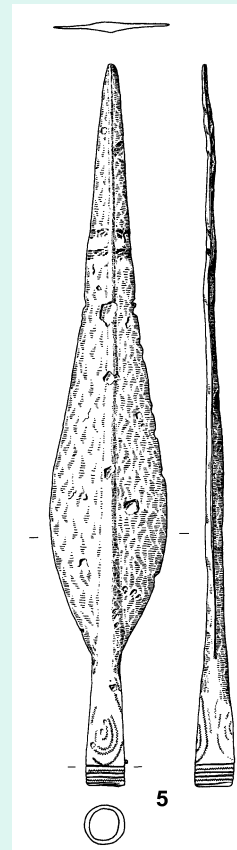
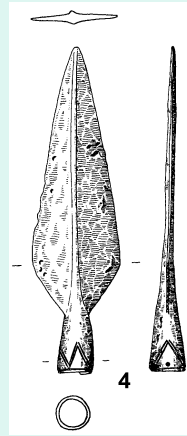
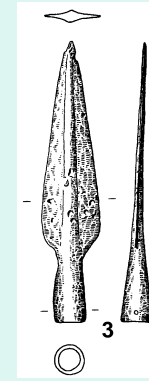
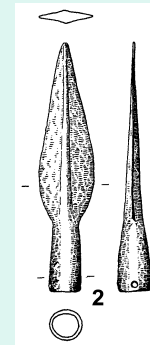
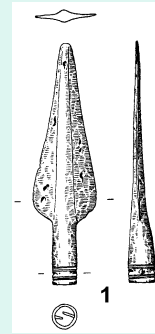
Horné Orešany okr. Trnava – včasnotaténske sídlo (5. stor. pred Kr.)

Horné Orešany
ukážka hromadného
nálezu (bronzové duté
kruhy) – LT A

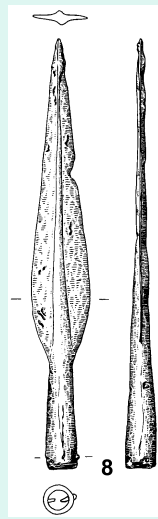
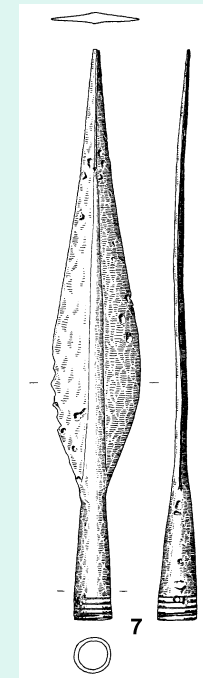

Zvláštny druh depozitov – **trophea**, **víťazné obetné symboly**

H. Orešany, v poškodených vrstvách:
desiatky kopijí a oštepov
8 mečov, rituálne sekery,
skládky ľudských kostí

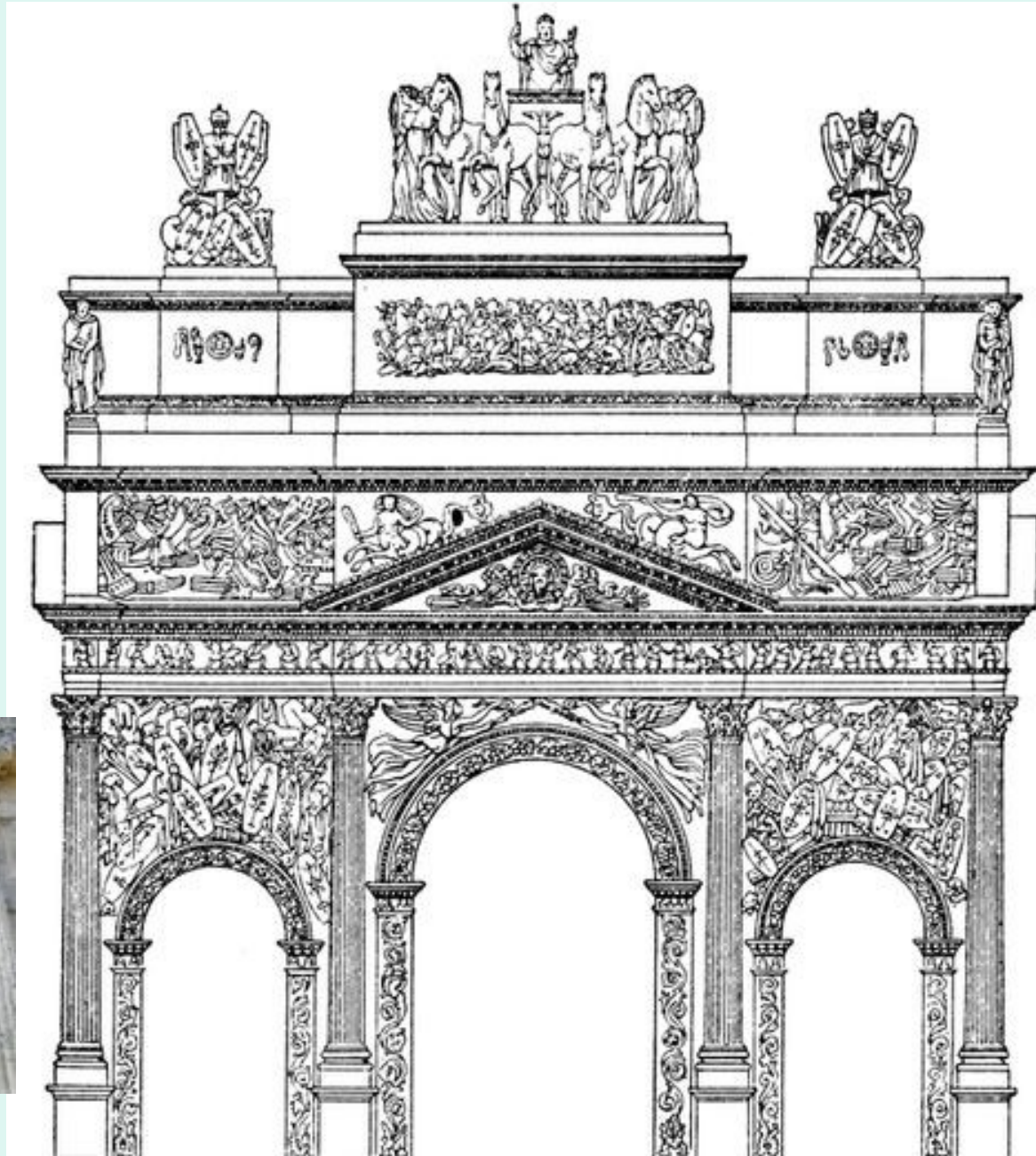

0 5 10cm

Triumfálny oblúk, Orange (F):
reliefná výzdoba znázorňuje
tropheá –

Výstroj, štandardy a zbrane
porazených Keltov

Stredná doba laténska

Poniky 2006

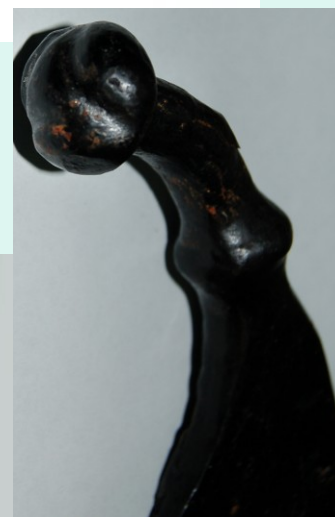
Poniky – hromadný nález

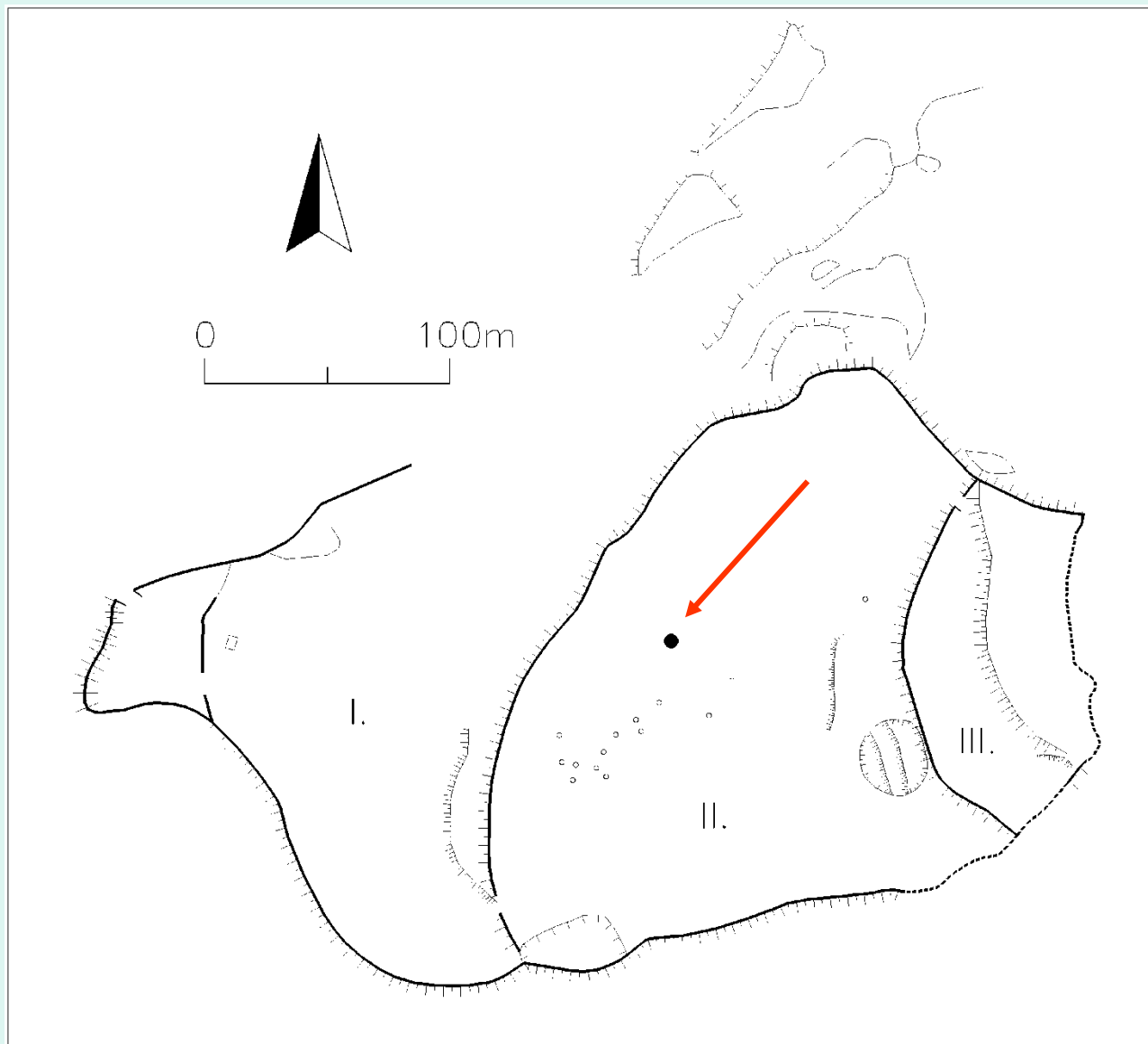

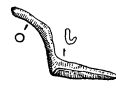
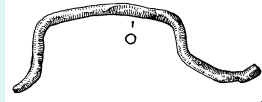
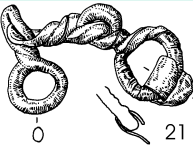
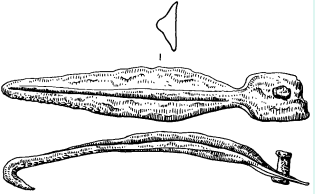
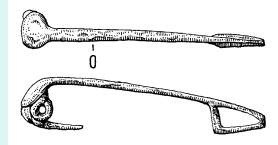
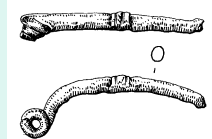
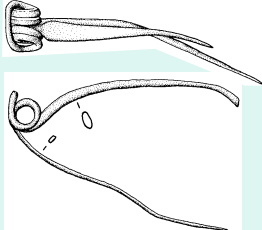
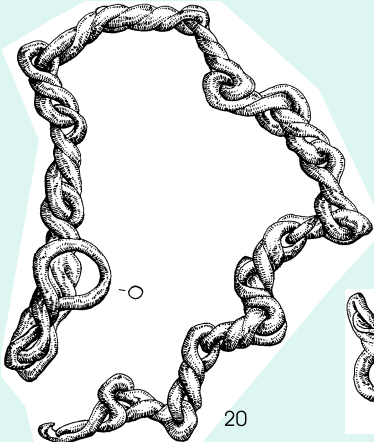
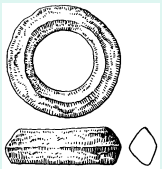
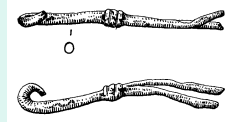
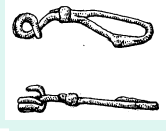
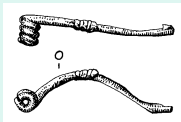
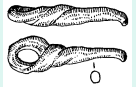
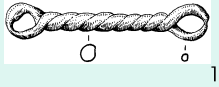
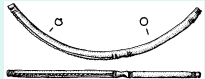
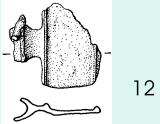
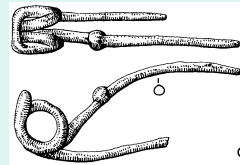
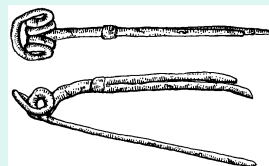
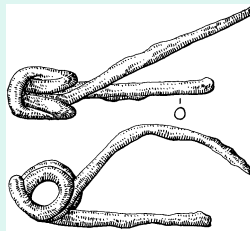
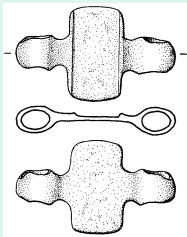
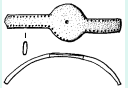
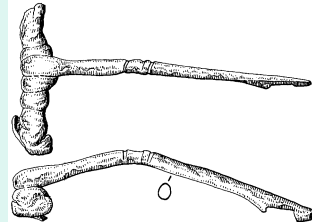
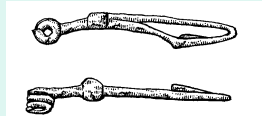
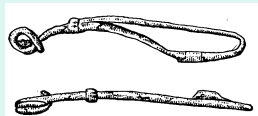
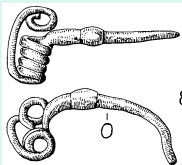
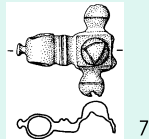
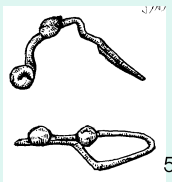
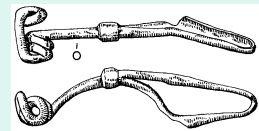
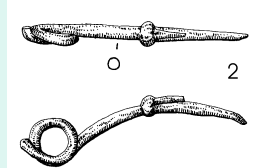
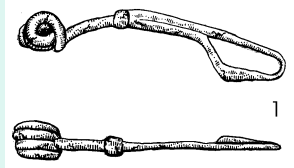
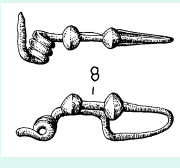
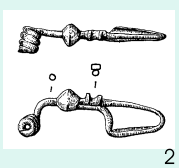
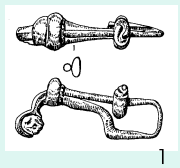

Stredná doba laténska (LTC1)

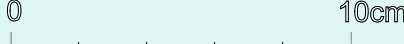

Hradisko Slatina nad Bebravou

17

20

Príklady:

sada medicínskych nástrojov
(je to vlastne „jeden kus“, súprava)

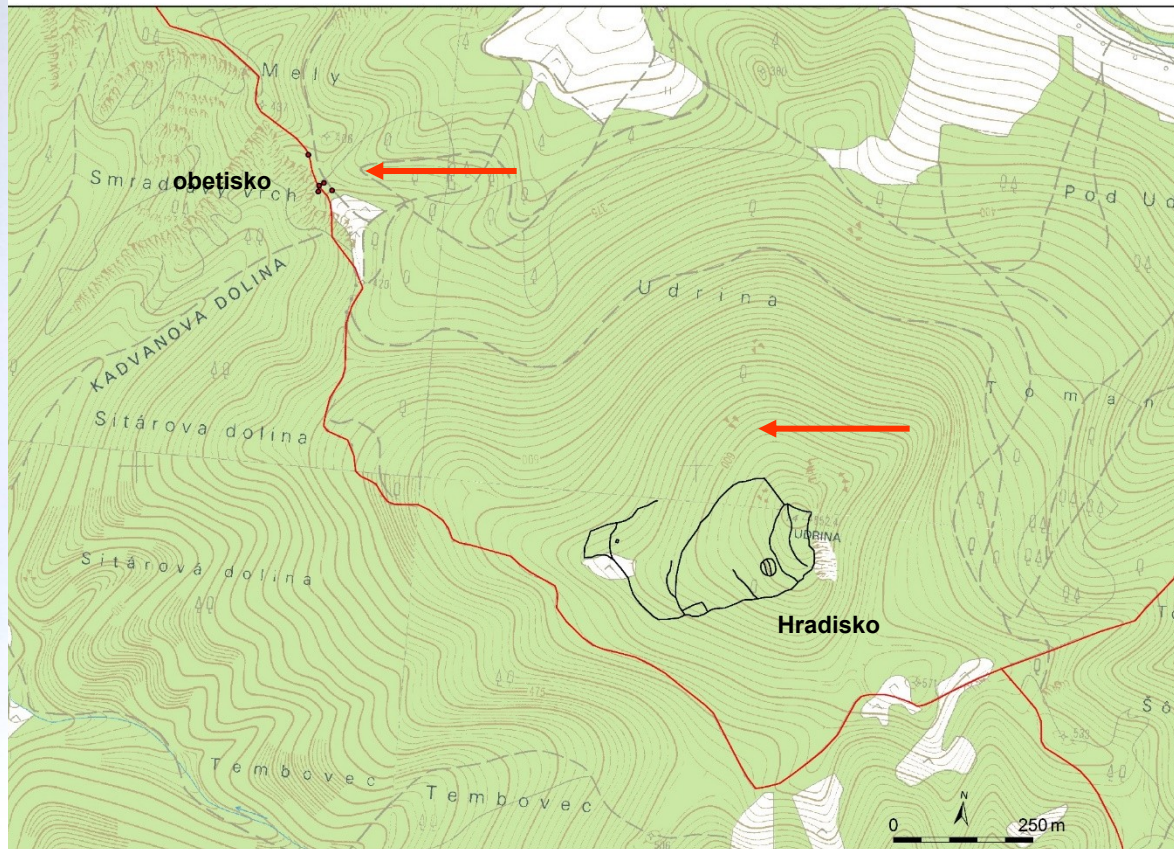

zmiešaný depot

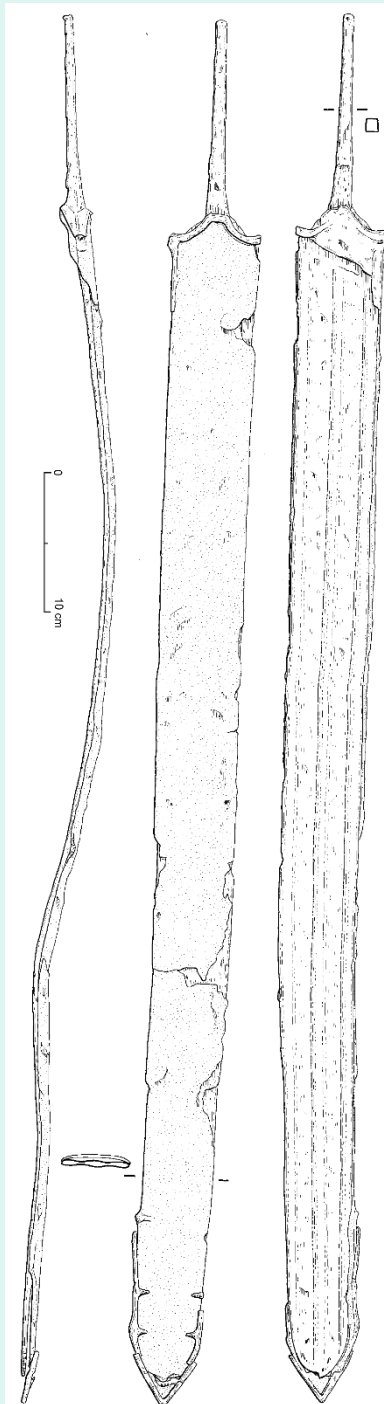
Súpravy opaskov uložené voľne mimo
sídlskový areál hradiska Slatina n.B. - Udrina –
nepochybné votívne depoty
(symbolický význam opaska, znaku dospelosti)

Samostatné meče v pošve
ako ojedinelé nálezy:

Uschované
alebo
obetované?

Komárno

Blatnica

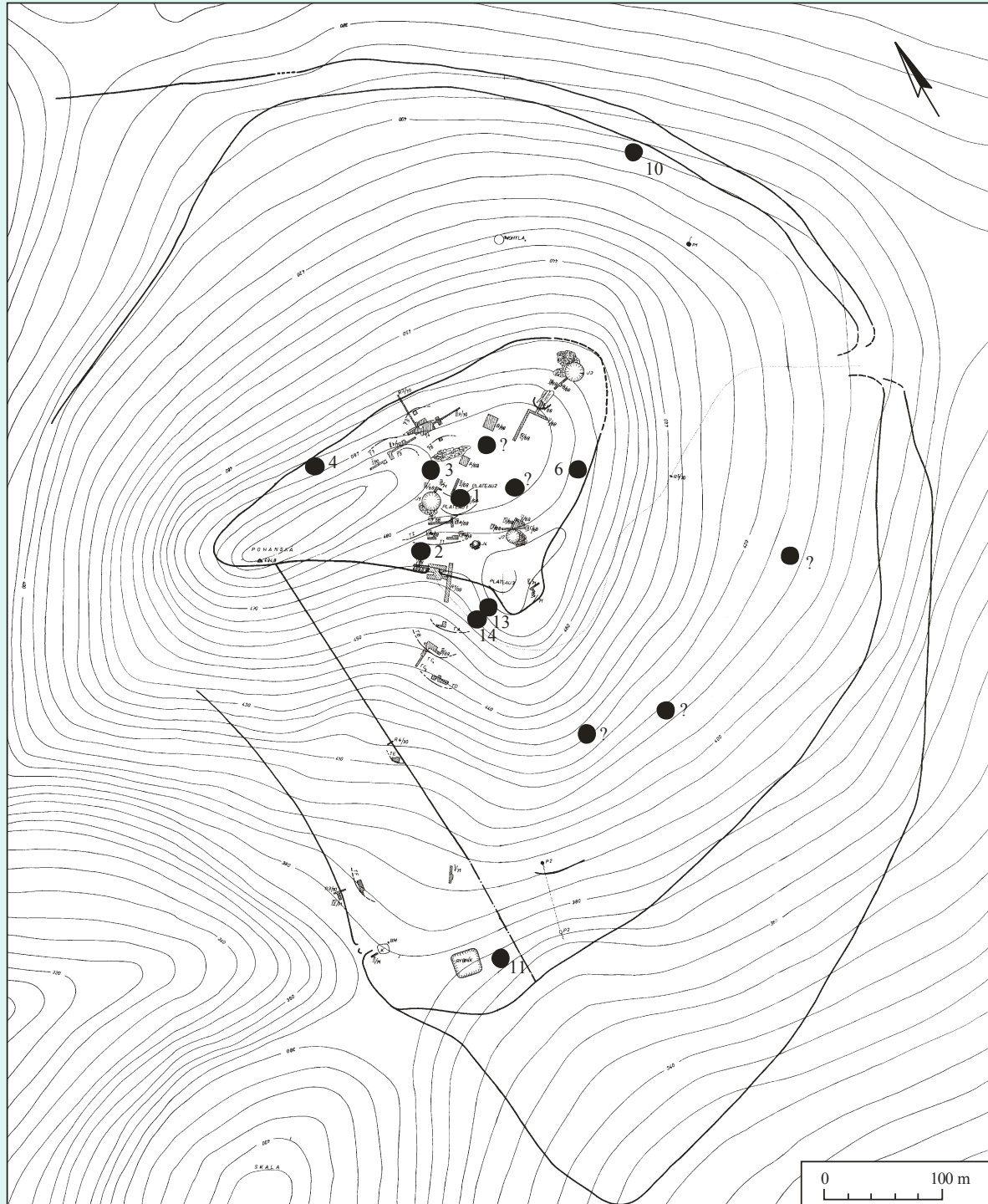

Keltské oppidum
Plavecké Podhradie (LT C2)

Rozsiahla kováčska výroba

najmenej 14 depotov

13x „železných“
1x šperky

Plavecké Podhradie, depot 6/2001
poľnohospodárske náradie
výbava kuchyne
súčasti postroja a voza

Neskorá doba laténska

Oppidá (juhozáp. a záp. Slovensko)

Hradiská a centrá púchovskej kultúry
(severné a stredné Slovensko)

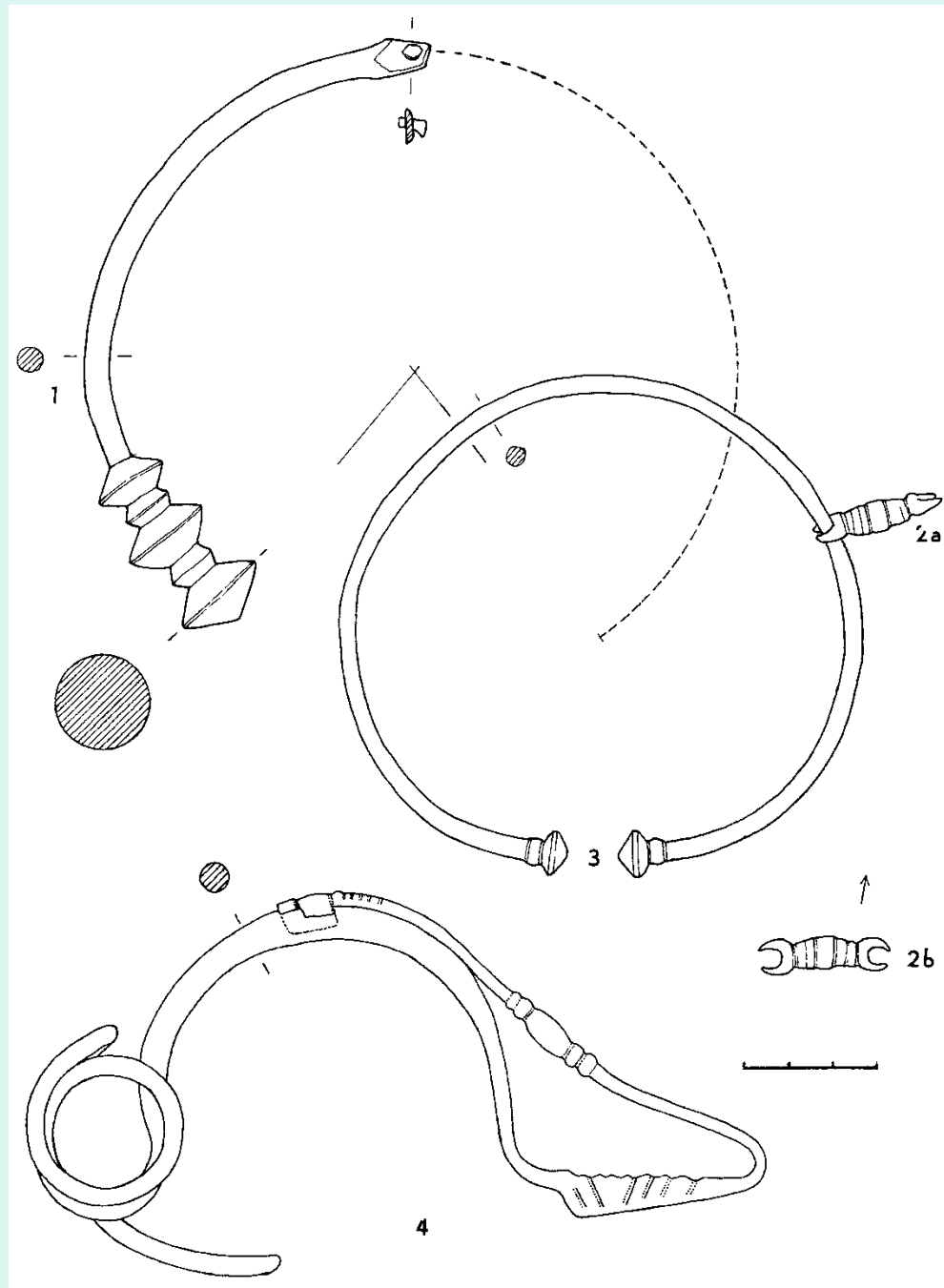
Oppidum Trenčianske Bohuslavice
LT D1

Depot mincí

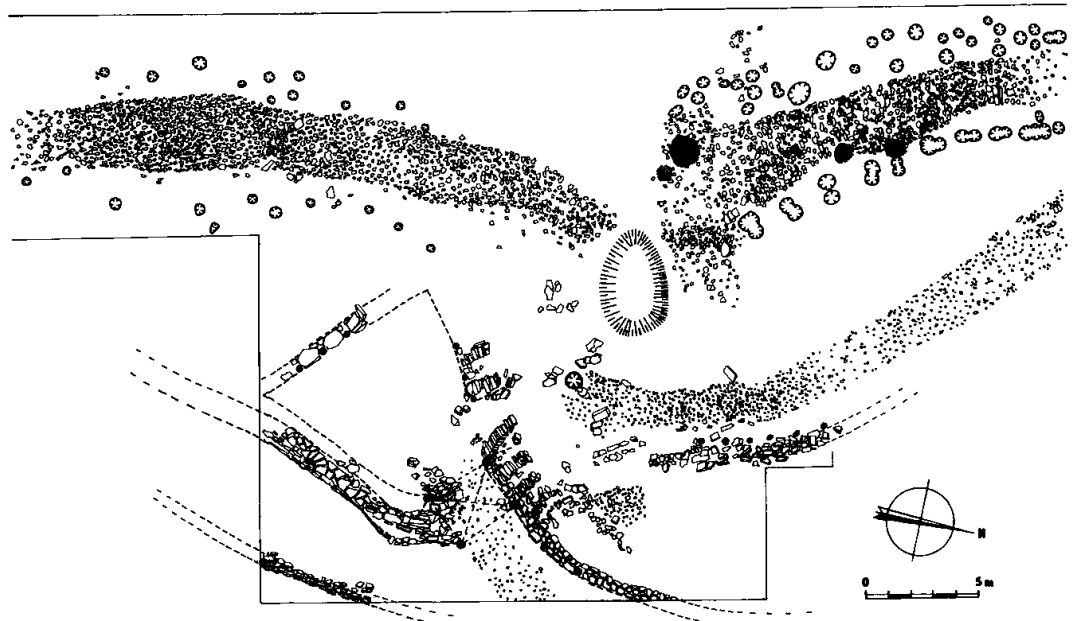
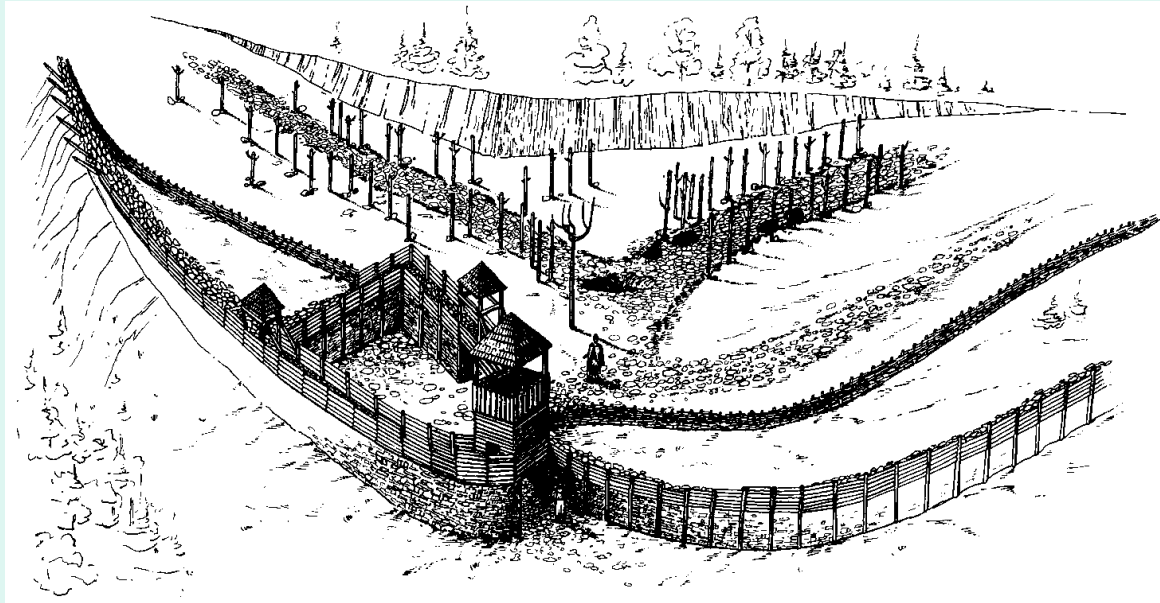

Liptovská Mara III

Príklad depotu
bronzových ozdôb

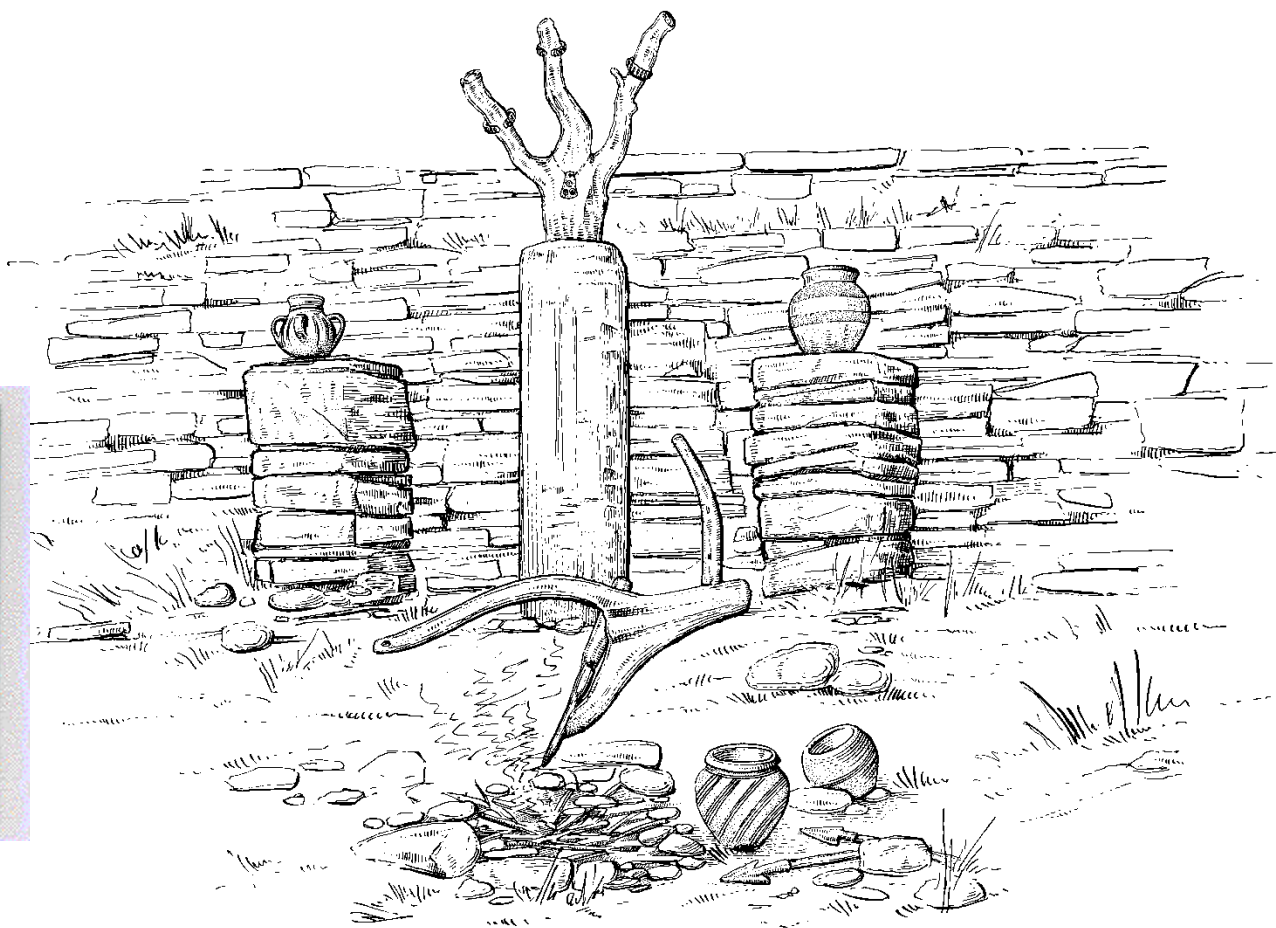
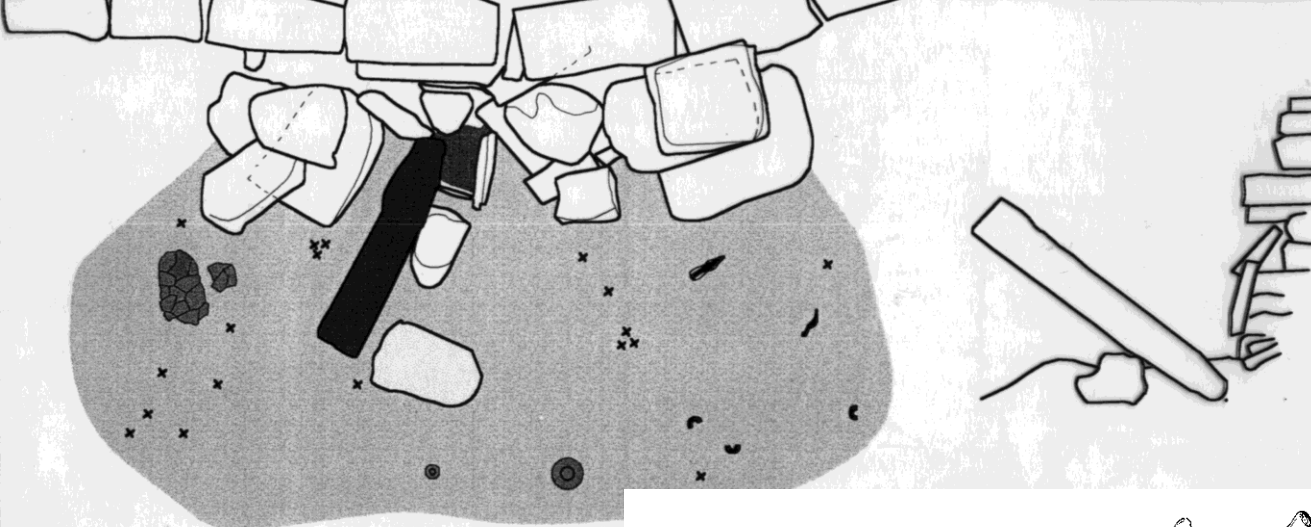

V keltskej svätyni na hradisku sa dal dobre sledovať spôsob ukladania milodarov/depotov v podobe skupín deformovaných a spálených ozdôb, ale aj nádob, zvieracích kostí a poľnohospodárskych plodín

Obetná stéla s
milodarmi a jej
rekonštrukcia

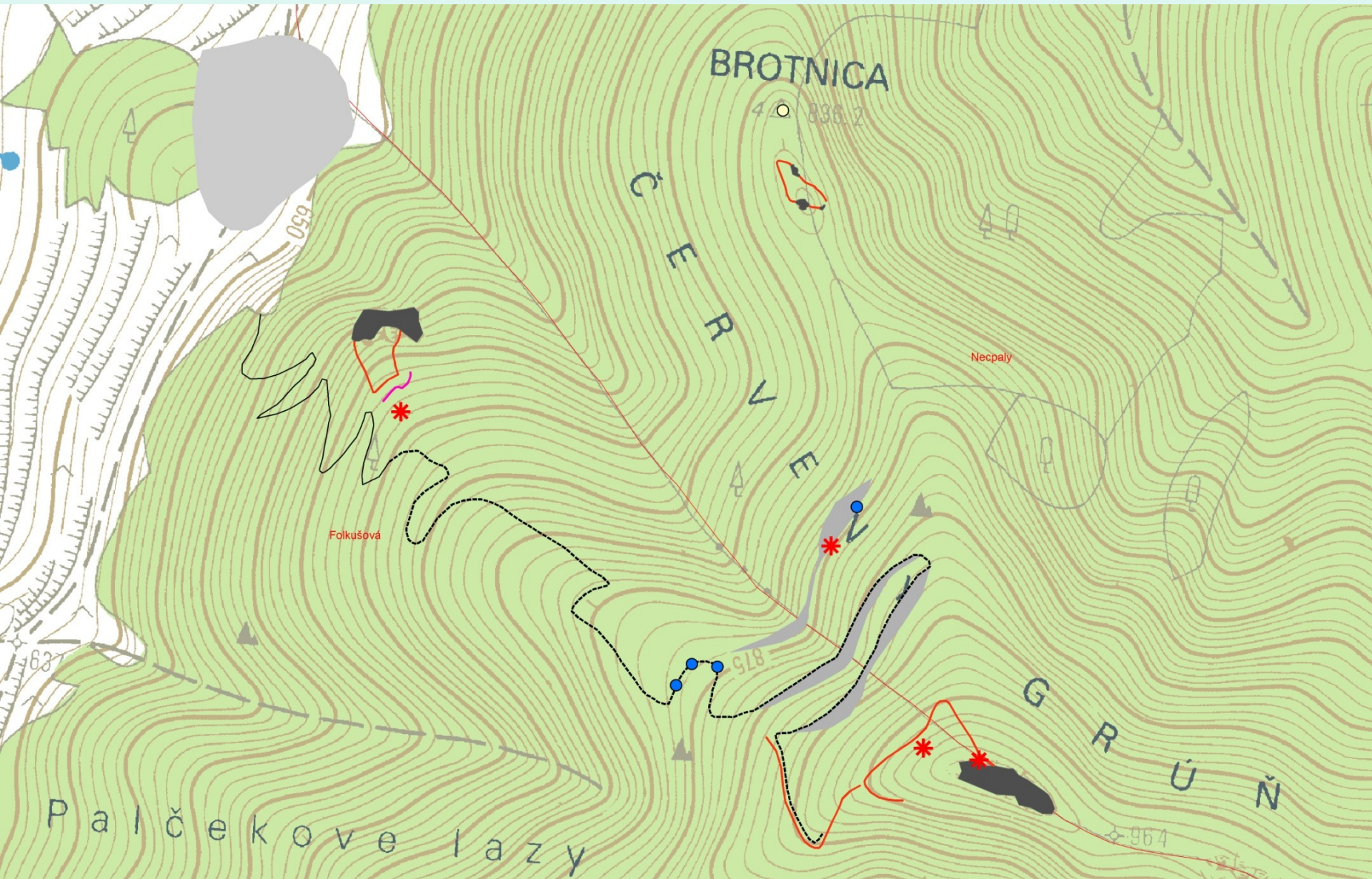
Folkušová okres Martin
sídlišková aglomerácia
púchovskej kultúry

Červený grúň (970m)

Brotnica

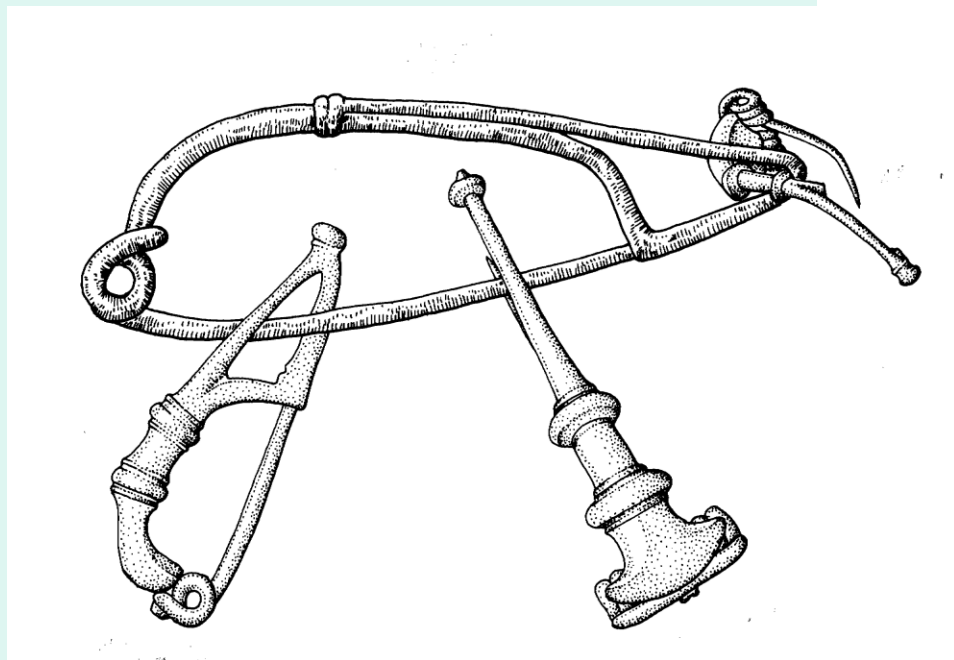
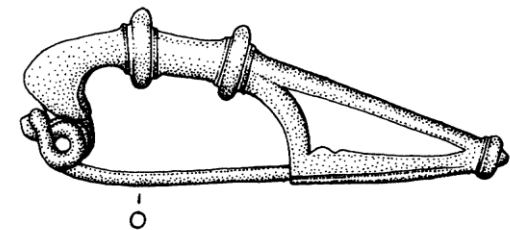
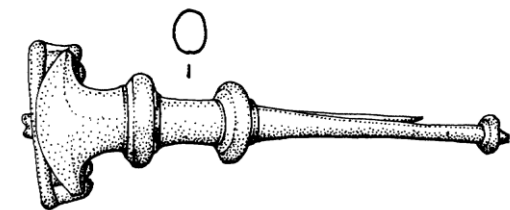
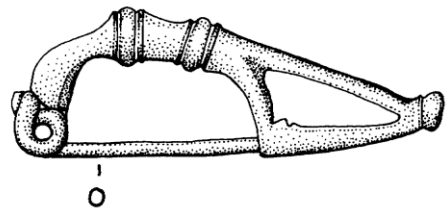
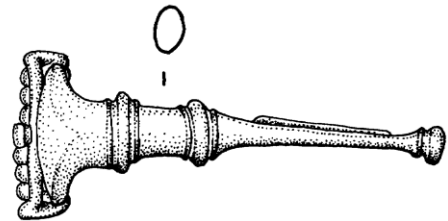
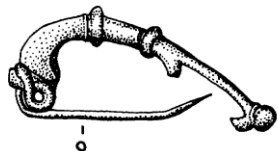
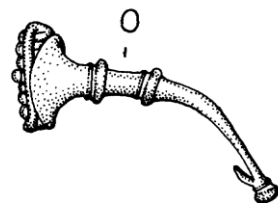
Havrania skala

Folkušová, sústava troch opevnení (červené línie) s nálezmi depotov

Folkušová-Necpaly, depot 1

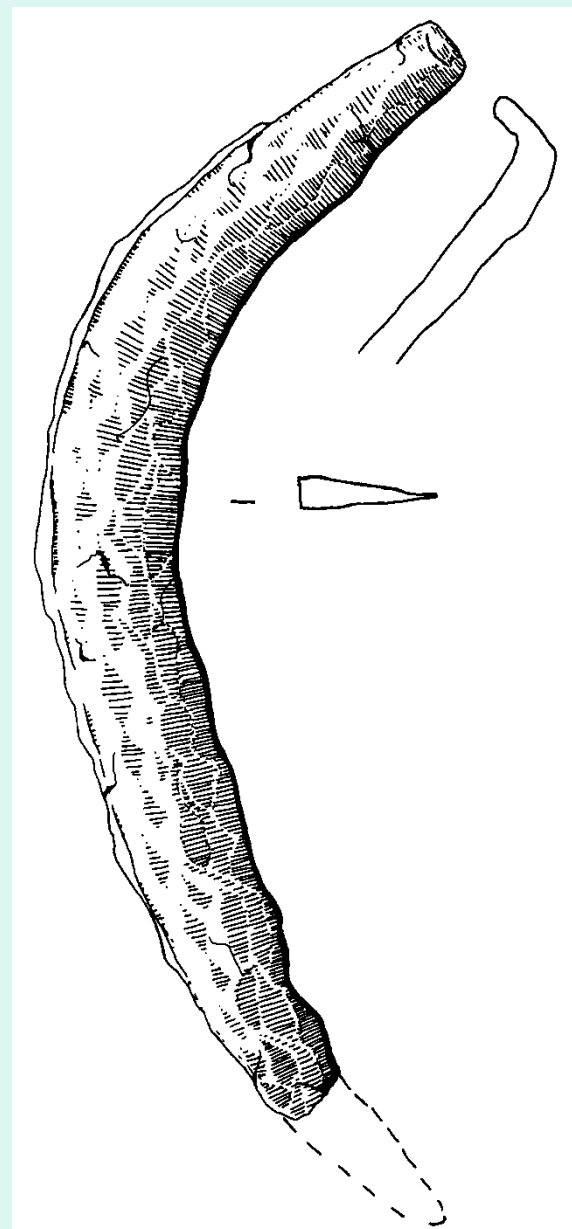
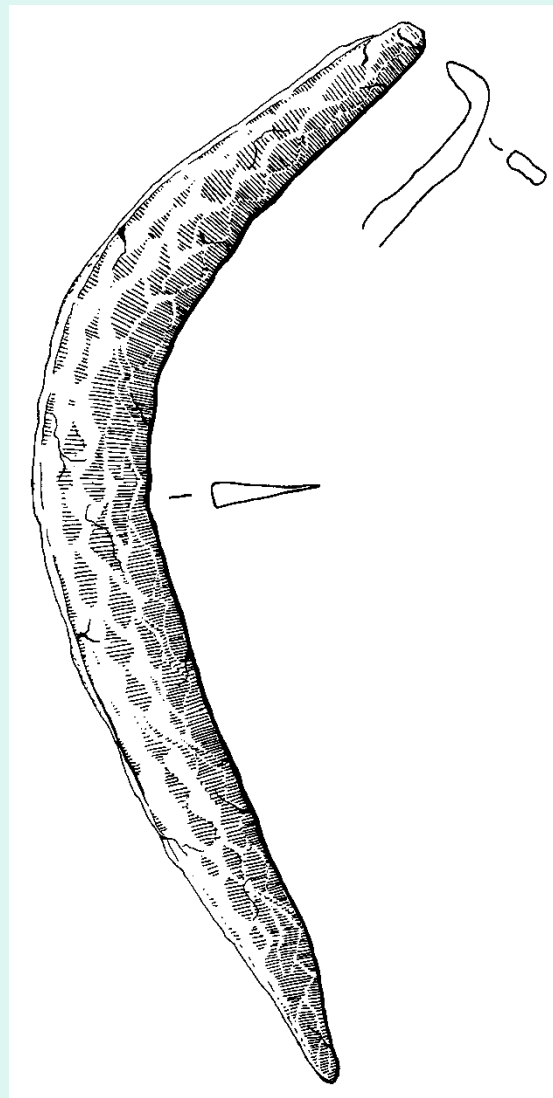
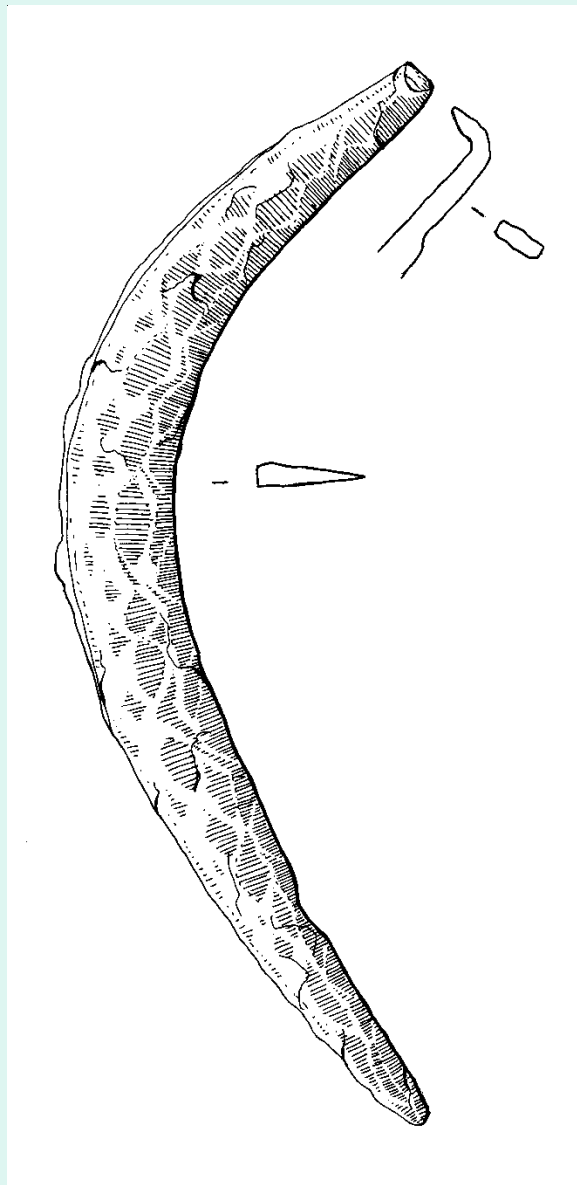

Folkušová, depot mincí

Rozptyl depotu mincí (8 m)

Folkušová-Necpaly, depot 3

Jánovce-Machalovce

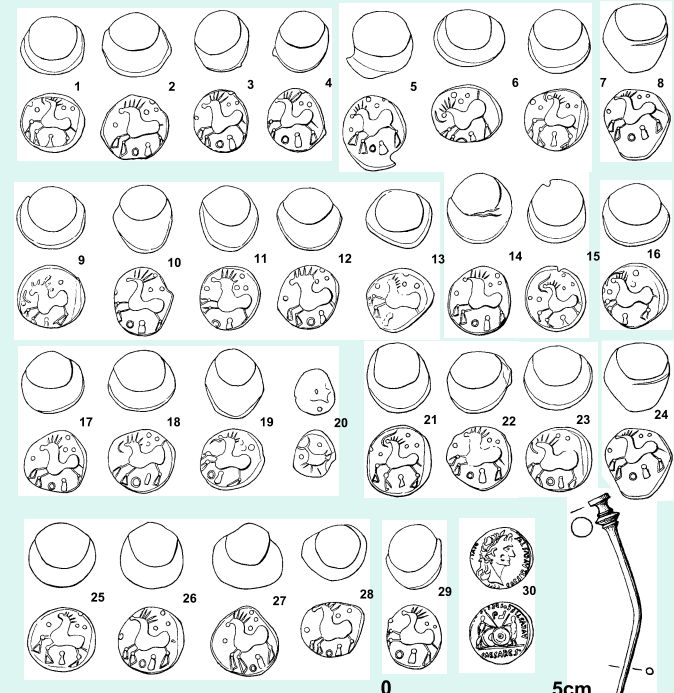
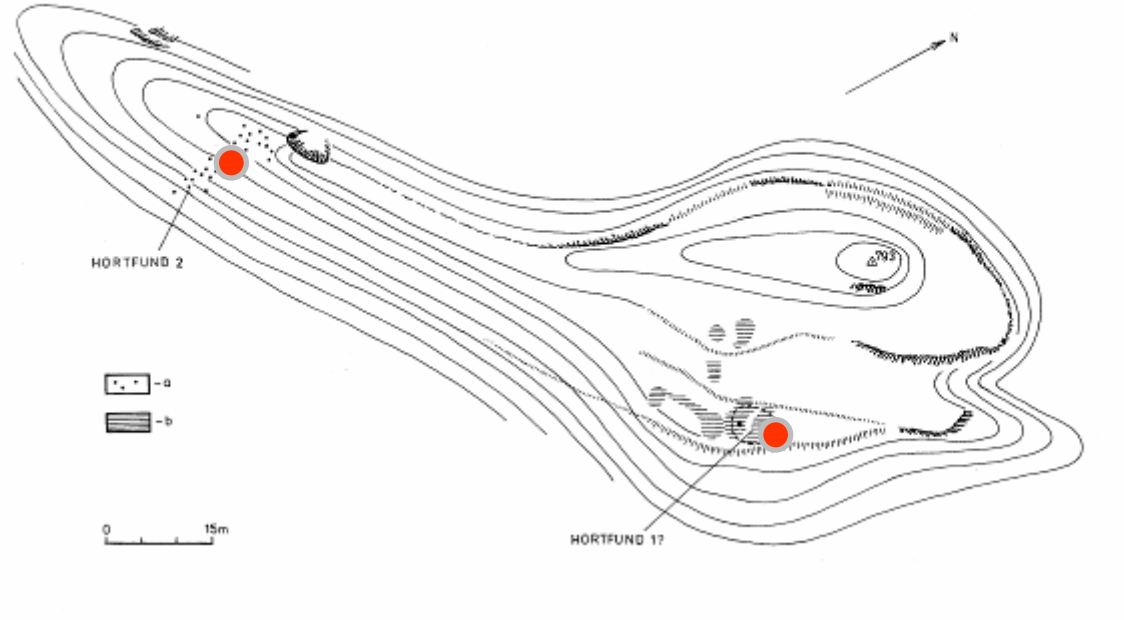
depot

700 kusov strieborných mincí
(púchovská kultúra)

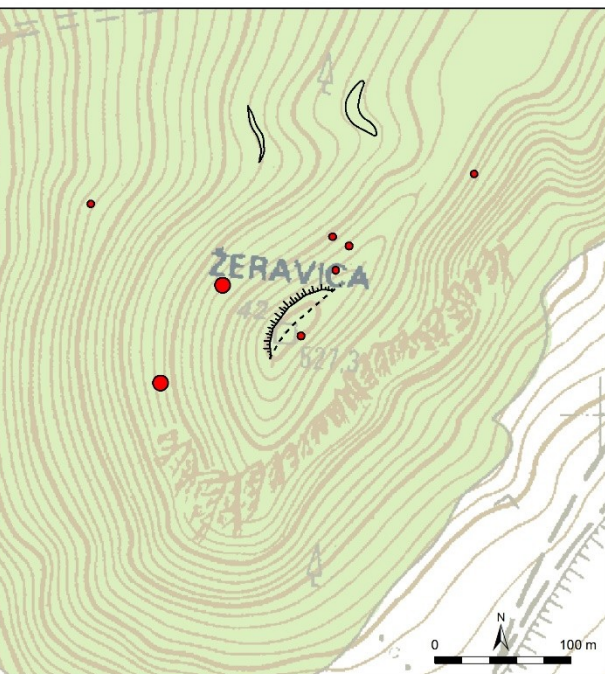
Veľký Bysterec – depoty 1 a 2

Stupné okr. Považská Bystrica

 dva zlaté poklady

15 08 2017

Stupné depot 2

Bytča-Hrabové

Hromadné nálezy z doby zániku hradiska Bytča-Hrabové

Súčasti garnitúry opaska (1 kus...)

Depot železného náradia

Mošovce, Veľká Fatra

Séria troch rozptýlených pokladov mincí

Depot 2: október 2018

Depot 3: Marec 2020

Bratislava-Devín
poklad
keltských mincí v nádobe

Neskorá doba rímska a sťahovanie národov (4.-5. storočie)

Depoty

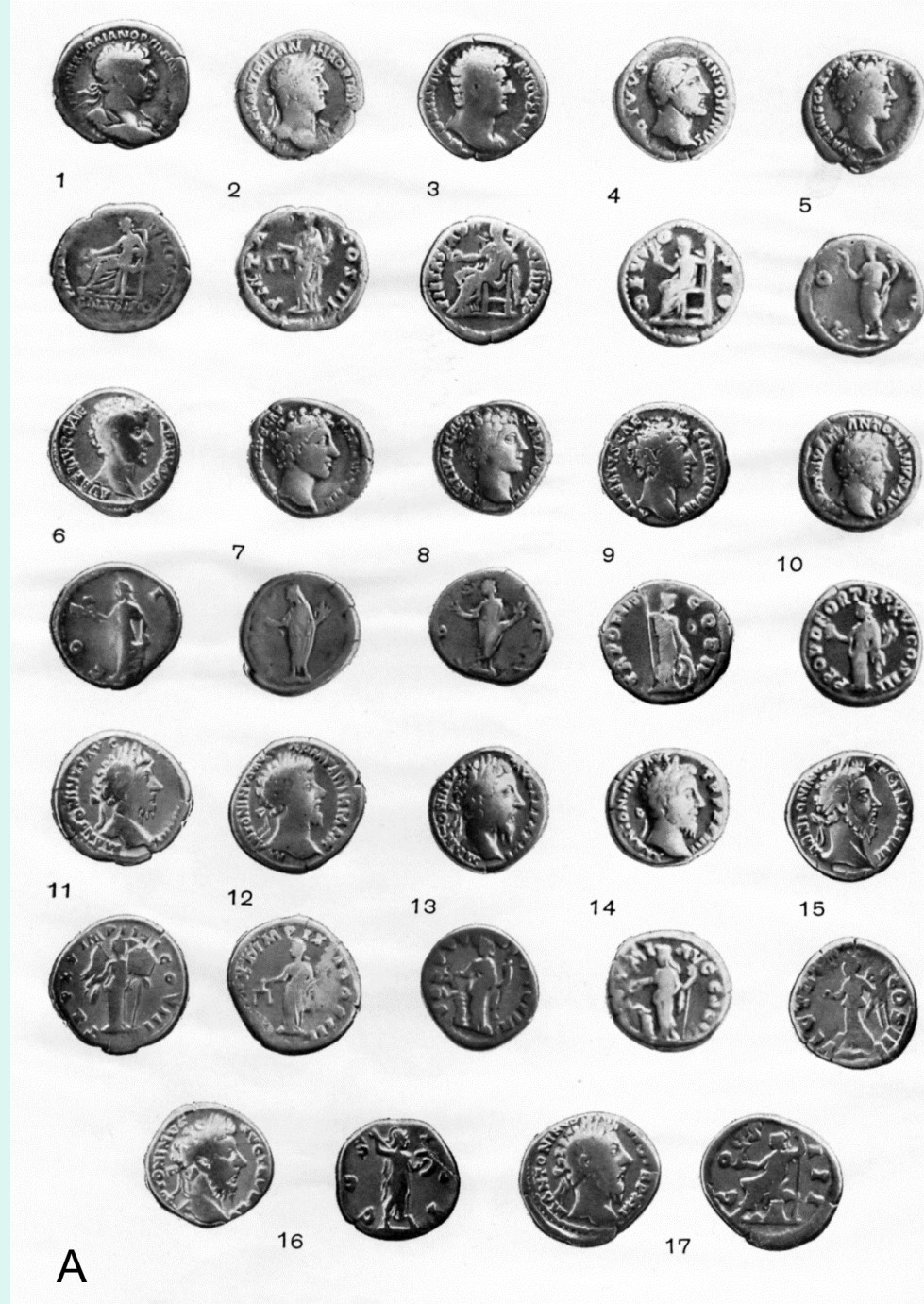
- mincí
- železných predmetov
- strieborných šperkov

Tri typy mincových depotov z konca 4. stor.:

A staré strieborné denáre (1.-2. st.)

B drobné bronzové mince (3.-4. st.)

C zlaté solidy

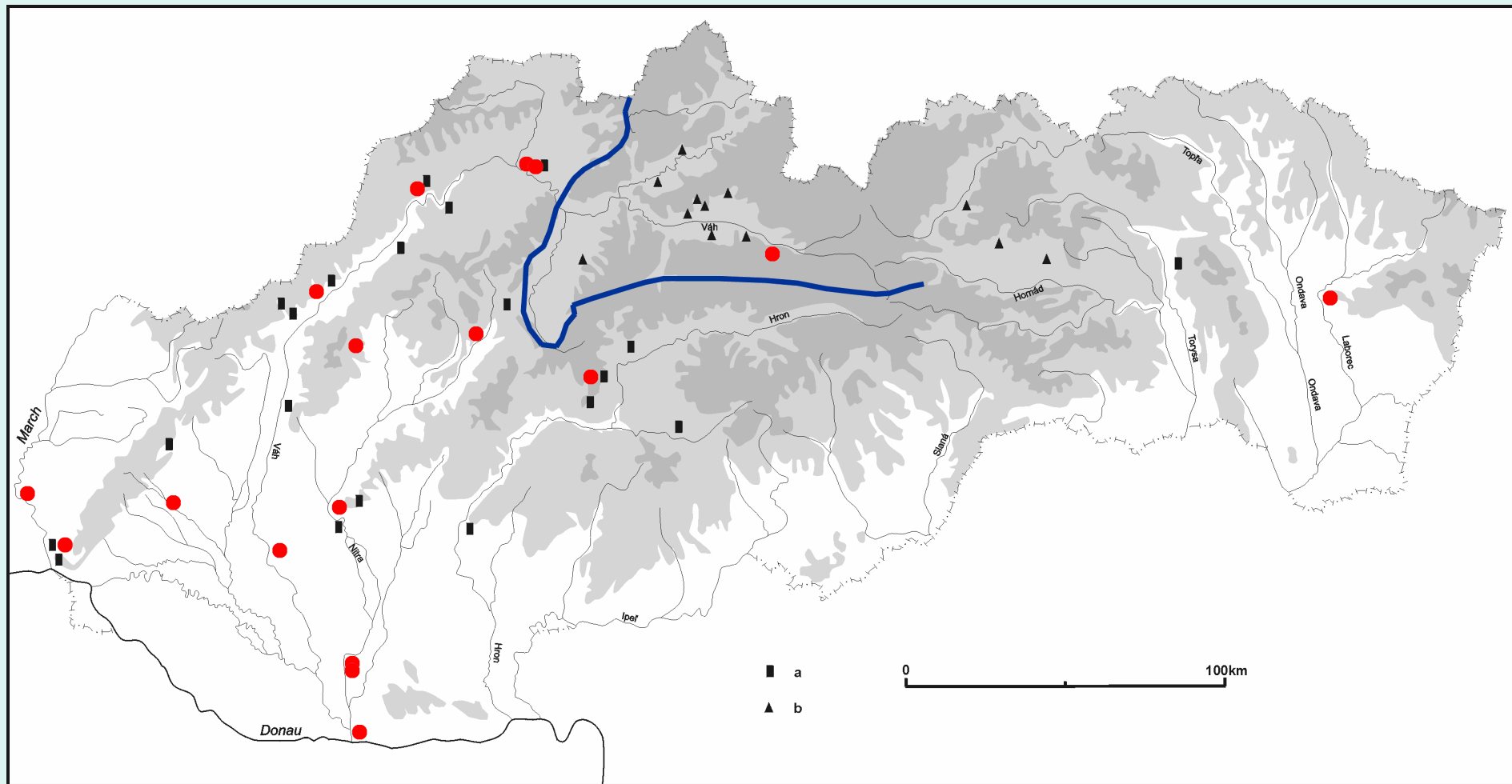

C - solidy

Bíňa (5. stor.)

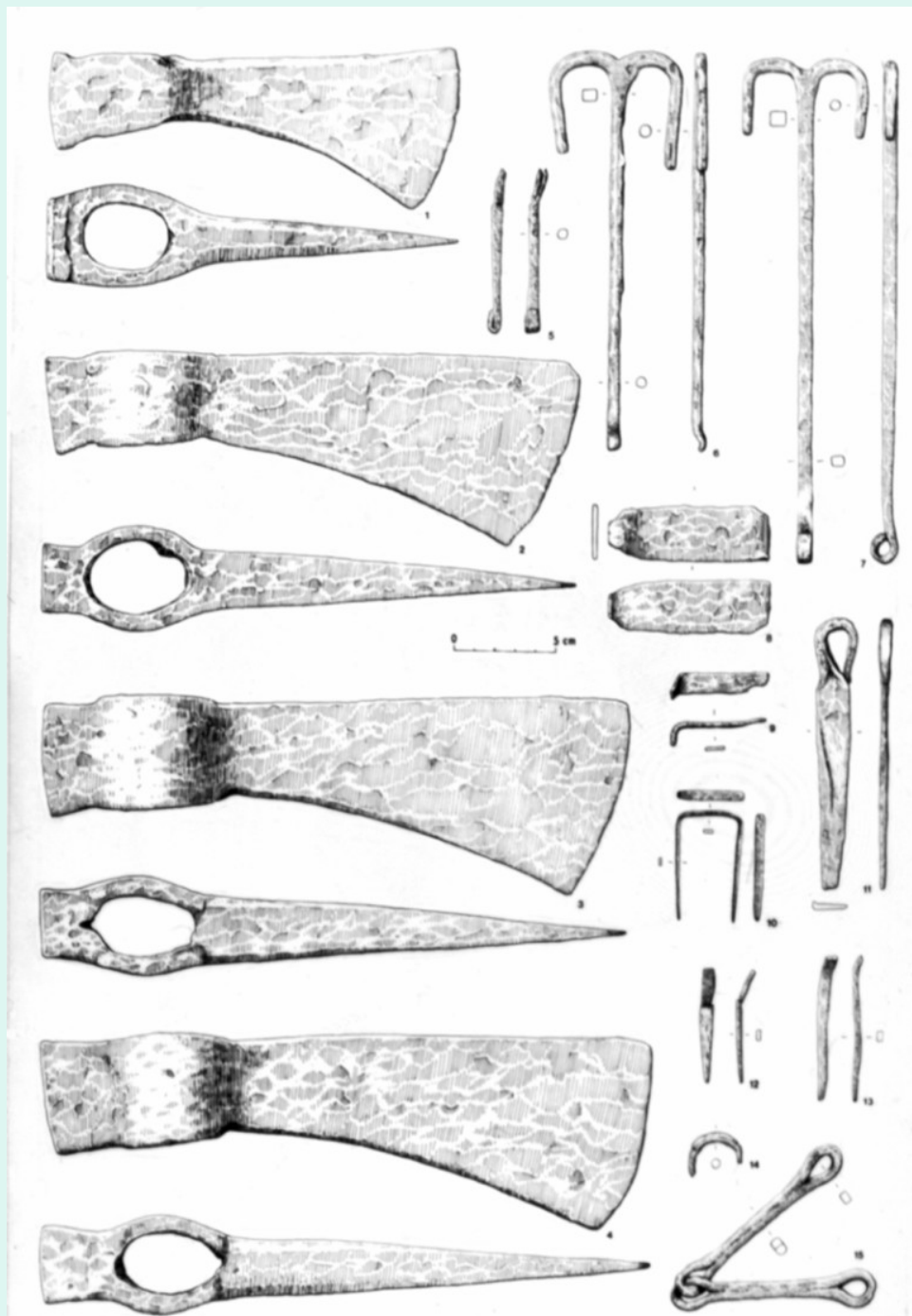

Depoty ošúchaných starých rímskych mincí – začiatok sťahovania národov
 Modrá línia – hranice severokarpatskej skupiny

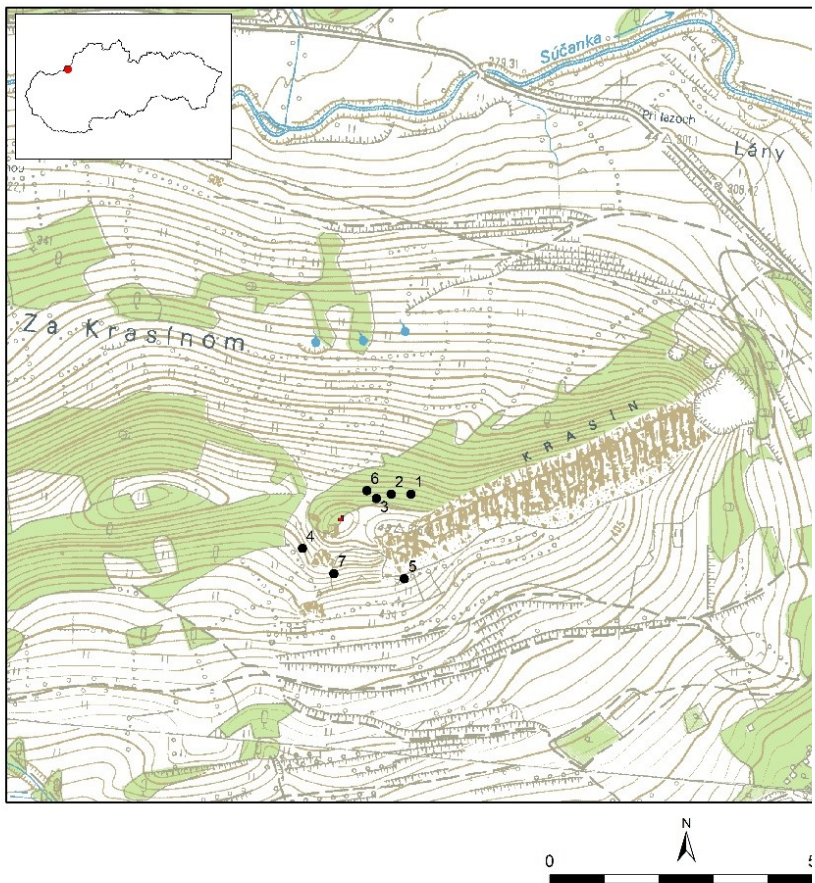
Zriedkavé sú depozity
železných nástrojov

(Vyšný Kubín, depot 2)

Dolná Súča, Depot 2008

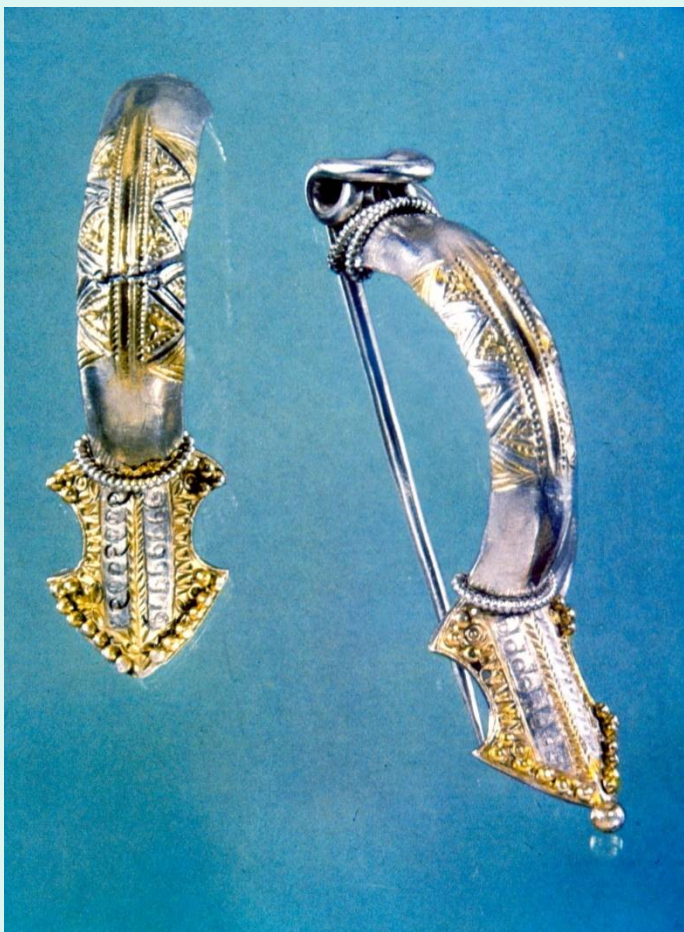

Dolná Súča, okres Trenčín

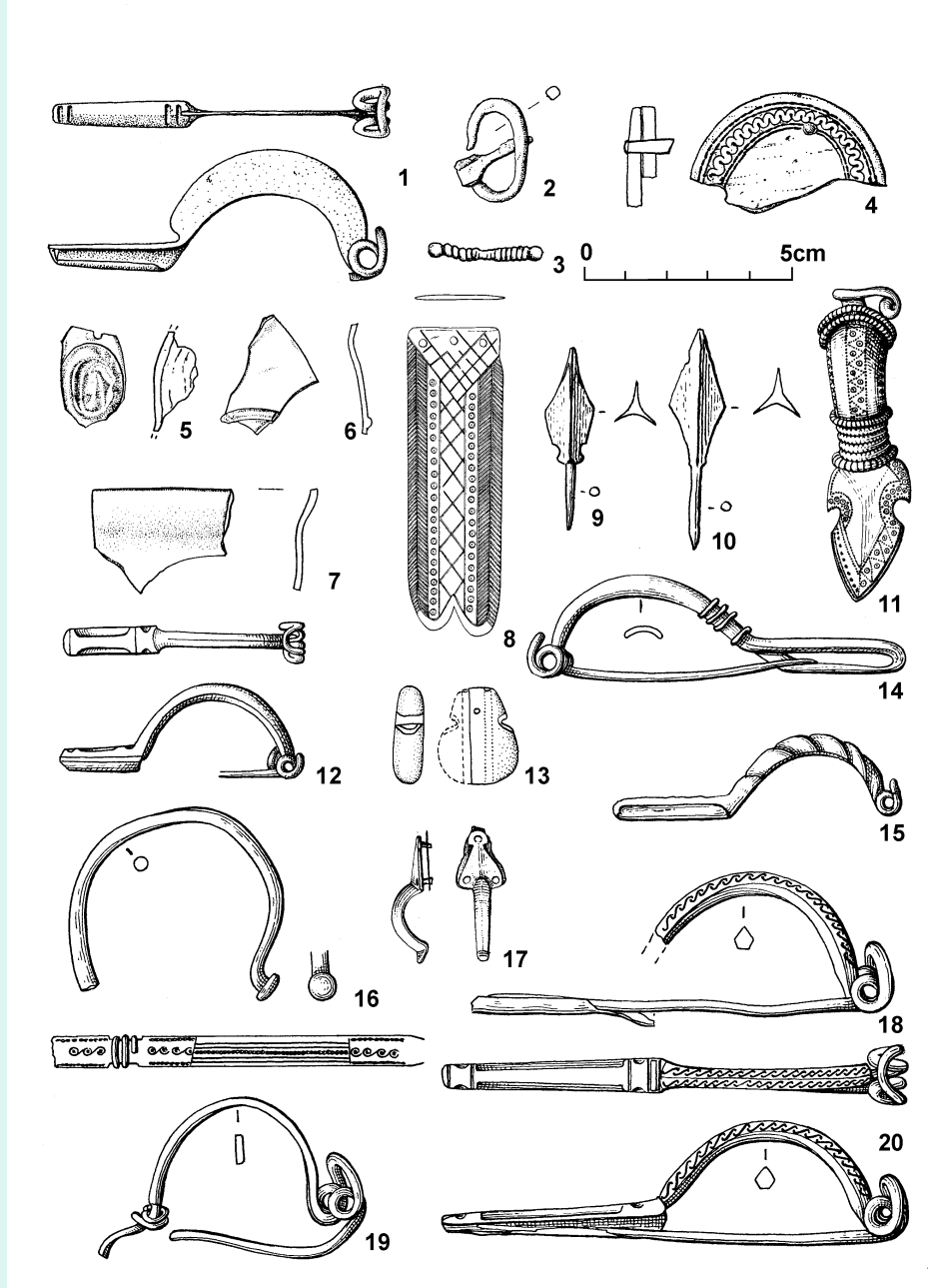
Depot 6 (strieborné pozlátené spony)

Depoty strieborných spôn sú typické pre včasnú fázu sťahovania národov (D2) u nás

Kšinná

Nemce, Selce

Temná jaskyňa v brale
Spišského hradu

Toto nie je depot!

Pri kostre, nájdenej v jaskyni Temná diera sa našiel kožený meštek
s ošúchanými rímskymi denármi (peňažná hotovosť)
Datovanie – sťahovanie národov (začiatok 5. stor.)

